

Asia: VN/2821/2024

Lausuntopyyntö: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

a) Mitä vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan?

-

b) Selkeyttääkö ehdotus lapsen kasvatuksen, valvonnan ja huolenpidon sekä perusoikeuksiin kajoavien rajoitusten välistä rajanvetoa sijaishuoltopaikan arjessa? Jos ei, miten säännöksiä tulisi muuttaa?

-

2. Hallituksen esitysluonnoksessa esitetään terveydenhuoltolakiin (69 §) ja lastensuojelulakiin (16 b §) informatiivisluonteista viittausta voimassa olevaan sääntelyyn ns. hybridiyksikköjen perustamiseksi. Mitä vaikutuksia näette ehdotuksen taustalla olevan tavoitteen kannalta?

-

a) Ovatko ehdotukset sääntelyltään selkeitä ja käytännössä toteutettavissa?

Poliisihallitus pitää tärkeänä, että lastensuojelulakia (417/2007) uudistetaan. Muutoksilla pyritään vaikuttamaan muun muassa niin sanottuun hatkaamiseen eli siihen, kun huostaanotettu lapsi poistuu luvatta sijaishuoltopaikasta tai jättää palaamatta sinne.

Poliisilla on oma roolinsa hatkaamista koskevassa ilmiössä. Joko poliisi antaa virka-apua lastensuojeluviranomaiselle lapsen palauttamisessa tai kyse on poliisin omasta tehtävästä. Jos hatkassa oleva lapsi on välittömässä ja vakavassa vaarassa, poliisilla on sekä tehtävä että toimivaltuudet puuttua lapsen tekemisiin.

Poliisihallitus toteaa yleisenä huomionaan, että hatkassa olevien lasten etsintää, löytämistä ja palauttamista koskevaa yhteistyötä ei niinkään estä lastensuojelulaitosten, sosiaalityön ja poliisin riittämättömät resurssit. Merkittävämmässä roolissa on se, miksi lapsi ylipäänsä poistuu luvatta

sijaishuoltopaikastaan tai jättää palaamatta sinne. Hallituksen esitysluonnoksessa on yksilöity eri syitä hatkaamisen taustalla, ja nämä ovat juuri niitä, joihin pitäisi pystyä vaikuttamaan. Lapsen etsiminen ja palauttaminen sekä poliisin virka-apu eivät välttämättä vaikuta laisinkaan hatkaamisen taustalla oleviin syihin. Siksi onkin hyvä, että hallituksen esitysluonnokseen sisältyy tarkempia rajoitussäännöksiä ja säännökset suljetusta laitospalvelusta.

Poliisihallituksen mukaan hallituksen esitysluonnoksessa olevat lastensuojelulain säännökset 49 a–49 h § kuntouttavasta suljetusta laitospalvelusta ovat odotettu uudistus. Poliisihallitus pitää tärkeänä, että lapsi, joka käyttää vakavaa väkivaltaa tai tekee muita rikollisia tekoja, voidaan sijoittaa kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun, jos se on välttämätöntä hänen suojelemisekseen omaa tai muiden turvallisuutta vaarantavalta käyttäytymiseltä sekä hänen tarvitsemiensa kuntouttavien palvelujen ja pitkäjänteisen tuen järjestämiseksi.

b) Miten arvioitte henkilöstölle asetettujen vaatimusten riittävyyttä?

Turvataarkastus

Lastensuojelulakiin lisättäisiin uusi 49 f §, jossa säädettäisiin ulkopuolisen henkilön turvatarkastuksesta. Säännös koskisi tilanteita, joissa ulkopuolinen henkilö tulisi tapaamaan lasta kuntouttavaa suljettua laitospalvelua tuottavaan lastensuojelulaitokseen.

Säännös muistuttaa sisällöltään sitä, miten turvatarkastuksesta on säädetty poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (841/2006) 10 luvun 2 §:ssä ja vankeuslain (767/2005) 17 luvun 2 §:ssä. Näissä molemmissa on säädetty samalla tavalla siitä, miten turvatarkastus toimitetaan. Sama mallia ehdotetaan lastensuojelulakiin.

Nyt puheena olevan säännöksen 1 momentissa määritellään turvatarkastuksen tarkoitus. Turvatarkastuksen tarkoituksena on tarkastaa kuntouttavaa suljettua laitospalvelua tuottavaan lastensuojelulaitokseen lasta tai muuta henkilöä tapaamaan tullut henkilö turvallisuuden ylläpitämiseksi, järjestyksen turvaamiseksi tai omaisuuden suojelemiseksi. Turvatarkastus voidaan tehdä joko laitoksessa tai sen alueella.

Turvataarkastustavat on määritelty säännöksen 2 momentissa. Turvatarkastuksen kohteena oleva henkilö voidaan metallinilmaisinta, muuta teknistä laitetta tai koulutettua koiraa käyttäen, vaatteita tunnustelemalla taikka muulla vastaavalla tavalla tarkastaa. Tämän lisäksi voidaan tarkastaa hänen mukanaan olevat tavarat ja hänen käyttämänsä, lastensuojelulaitoksen alueella oleva kulkuneuvo. Turvatarkastuksen tavoitteena on löytää momentissa erikseen määritellyt esineet ja aineet.

Säännöksestä ei tarkemmin ilmene, kuka on se henkilö, joka voi suorittaa turvatarkastuksen. Esimerkiksi poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain keskeinen toimija on lain 15 luvussa määritelty vartija, kun taas vankeuslaissa se on Rikosseuraamuslaitoksen virkamies. Lastensuojelulaissa tulisi määritellä, kuka turvatarkastuksen suorittaa. Tämä määrittely ilmenee kuitenkin tarkemmin 49 d §:n 3 momentista ja sen perusteluista. Turvatarkastuksen voisi siis tehdä joko hoito- ja kasvatushenkilöstöön kuuluva tai palveluntuottajaan virkasuhteessa oleva vartija.

Turvatoimista on säädetty eri laeissa. Tällaisia ovat esimerkiksi turvatoimista Maahanmuuttovirastossa annettu laki (717/2018) ja turvatoimista valtioneuvostossa annettu laki (987/2014). Poliisilaissakin (872/2011) on säädetty turvatarkastuksesta poliisin toimitiloissa. Kaikkia näitä lakeja yhdistää se, että turvatarkastajan palvelussuhdetta ei ole sidottu virkasuhteeseen. Turvatarkastaja voi olla periaatteessa työsuhteessa.

Poliisihallitus ehdottaa, että lastensuojelulain 49 d §:n 3 momentin osalta vielä harkittaisiin, tulisiko virkasuhteen sijaan puhua siitä, että vartija on palveluntuottajan palveluksessa tai hän on palvelussuhteessa palveluntuottajaan. Turvatarkastus ei Poliisihallituksen tulkinnan mukaan ole sellaista julkisen vallan käyttöä, jota ei voisi laissa säädetyin edellytyksin antaa muulle kuin viranomaiselle. Yksityistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) mukaan vartijoille ja järjestyksenvalvojille on jo nyt säädetty kiinniotto-oikeus, jota on pidettävä huomattavasti merkittävämpänä julkisen vallan käytön muotona kuin turvatarkastuksen tekemistä.

Jos vartijan kuitenkin halutaan olevan virkasuhteessa, tällöin Poliisihallitus pitäisi perusteltuna, että vartijan toimivaltuuksista säädettäisiin nimenomaisesti eikä vain viitattaisi yksityisistä turvallisuuspalveluista annettuun lakiin. Vartijalla on lisäksi tarvittava koulutus ja osaaminen voimankäyttöön, joten vartijaa olisi mahdollista käyttää lastensuojelulain 11 lukuun ehdotettavien rajoitustoimenpiteiden toimeenpanossa. Tämä toisi enemmän mahdollisuuksia niin sosiaalihuollon viranomaisen kuin lastensuojelulaitoksen henkilökunnankin toimintaan. Nimenomaisista toimivaltuuksista hyviä malleja on juuri edellä mainituissa turvatoimiin liittyvissä laeissa.

Poliisihallitus kiinnittää vielä huomiota siihen, että turvatarkastuksessa voi käyttää koulutettua koira. Säännös siis mahdollistaisi, että 49 d §:n 3 momentissa määritellyillä henkilöillä, joiden tehtävänä on varmistaa laitoksen turvallisuus, olisi yhtenä varusteena koulutettu koira. Epäselväksi jää, onko suljettu lastensuojelulaitos sellainen ympäristö, jossa koulutettu koira on käyttökelpoinen.

Kuntouttavaa suljettua laitospalvelua tuottava lastensuojelulaitos on varmastikin paikka, jonne ulkopuolisella ei ole pääsyä ilman asianmukaista lupaa tai syytä. Lastensuojelulaissa olisi hyvä tuoda tämä esille, koska lähtökohdan tulisi olla, ettei suljettuun laitokseen ole kenelläkään ehdotonta pääsyoikeutta. Asiasta on säädetty juuri näin sekä poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa että vankeuslaissa. Jos pääsyn perusteena on asianmukainen lupa tai syy, se antaa lastensuojelulaitokselle paremmat mahdollisuudet ylläpitää laitoksen järjestystä ja turvallisuutta.

Tällöin tapaajille ja muille henkilöille laitokseen tai sen alueelle pääsyn ehdoksi voi asettaa muutakin kuin vain turvatarkastukseen suostumisen.

c) Ehdotuksen mukaan asiakassuunnitelma tulisi tarkistaa vähintään neljän kuukauden välein ja sen tueksi tulisi saada asiantuntija-arvio. Miten arvioitte sääntelyä lapsen rajoittamisen tarpeellisuuden arvioimisen sekä sen sisällön ja laajuuden tarkistamisen näkökulmasta?

-

d) Mikä on näkemyksenne ehdotetun palvelun suhteesta erityisen huolenpidon jaksoon?

-

4. Esitetään muutettavaksi ja selkeytettäväksi nykyistä erityisen huolenpidon sääntelyä. Ovatko ehdotukset tarkoituksenmukaisia ja toteutettavissa käytännössä?

-

Vapamuotoiset huomiot kohdasta 4.

-

62 ja 63§ Yhteydenpidon rajoittaminen ja rajoittamista koskeva päätöksenteko

-

64 ja 70 a § Tekninen valvonta lastensuojelulaitoksessa

-

65 § Aineiden ja esineiden poisottaminen lastensuojelulaitoksessa

-

66 § Henkilöntarkastus

Lastensuojelulain 66 ja 66 a §:ssä ei ole erikseen huomioitu sitä, että niin henkilöntarkastuksen kuin henkilönkatsastuksenkin toimeenpano voi edellyttää voimakeinojen käyttöä, jos lapsi vastustaa tai yrittää estää niiden suorittamisen. Laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla tulisi olla oikeus käyttää välttämättömiä ja puolustettavia voimakeinoja henkilöntarkastuksen tai henkilönkatsastuksen toimittamiseksi. Muutoin vaikuttaa siltä, että pelkästään henkilöntarkastukseen tai henkilönkatsastukseen liittyvä vastarinta edellyttää poliisin virka-apua, kun taas lapsen kiinnipitämisessä ja kiinniotossa voidaan käyttää voimakeinoja.

66 a § Henkilönkatsastus

-

67 § Omaisuuden, lähetysten ja tilojen tarkastaminen ja lähetysten luovuttamatta jättäminen

-

68 § Kiinnipitäminen laitoksessa

Lastensuojelulaissa ehdotetaan säädettävän entistä selkeämmin rajoitustoimenpiteisiin liittyvästä voimankäytöstä. Esimerkiksi lastensuojelulain 68 §:ssä säädettäisiin kiinnipitämisestä ja voimankäytöstä. Säännöksen 2 momentin mukaan laitoksen johtajalla tai hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä on oikeus käyttää sellaisia kiinnipitämisen tarkoituksen toteuttamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina lapsen ikä ja käyttäytyminen sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Säännöstä tarkentaa 6 momentti, jonka mukaan lapsen kiinnipitämisessä ei saa käyttää voimankäyttövälineitä.

Säännöksen perusteella voimankäyttö tarkoittaa fyysistä voimankäyttöä. Perusteluissa ei kuitenkaan kerrota tarkemmin, mitä voimakeinojen käyttö tai voimakeinot tarkemmin ovat. Poliisihallitus ymmärtää, että säännöstekstissä ei ole tarpeellista avata tarkemmin sitä, mitä välttämättömät ja puolustettavat voimakeinot ovat, mutta perusteluissa tälle olisi paikkansa.

Poliisihallitus ehdottaa, että lastensuojelulaissa säädettäisiin erikseen voimakeinojen käytöstä. Tällöin sitä ei tarvitsisi erikseen huomioida niissä säännöksissä, joihin voimankäyttö halutaan kytkeä.

Erillisessä voimankäyttösäännöksessä voisi sitten erikseen määritellä, kenellä on oikeus käyttää voimakeinoja, mihin tarkoitukseen niitä oikeus käyttää ja mitä voimankäytössä on huomioitava. Hallituksen esitysluonnoksen mukaan laitoksen johtajalla tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä on oikeus käyttää voimakeinoja henkilönkatsastuksen tai henkilöntarkastuksen toimittamiseksi taikka lapsen kiinnipitämiseksi tai kiinniottamiseksi. Näiden voimakeinojen on oltava välttämättömiä ja olosuhteisiin nähden puolustettavia. Puolustettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon lapsen ikä ja käyttäytyminen sekä tilanne kokonaisuudessaan.

68 a § Kiinnipitäminen lapsen laitoksesta poistumisen estämiseksi

-

69 a § Luvatta lastensuojelulaitoksesta poissaolevan lapsen etsintä ja palauttaminen

Lastensuojelulain 69 a §:n 2 momentissa säädettäisiin luvatta lastensuojelulaitoksesta poissaolevan lapsen hätäpaikantamisesta. Säännöksen mukaan hyvinvointialueen ja Helsingin kaupungin sosiaalihuollon järjestämisestä vastaava toimivaltainen viranomainen voi pyytää hätäkeskuslaitokselta hätäkeskustoiminnasta annetun lain (692/2010) 2 §:n 4 kohdan mukaisena kiireellisenä tukipalveluna 1 momentissa tarkoitetun lapsen käyttämän liittymän tai päätelaitteen sijaintitiedot, jos edellä tarkoitettu sosiaalihuollon järjestämisestä vastaava toimivaltainen viranomainen arvioi 1 momentissa tarkoitetun lapsen olevan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 321 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla ilmeisessä hädässä tai välittömässä vaarassa.

Lastensuojelulain muutoksen perusteluiden mukaan:

"Tarkoituksena onkin, että edellä tarkoitettuja, käytännössä sosiaali- ja terveysministeriön antamia toimialakohtaisia ohjeita, uudistettaisiin sijaishuoltopaikastaan luvatta poissaolevia lapsia koskien. Tällöin ohjeen sisältö määrittelee sen, millaisissa tapauksissa paikannus luvattomasti sijaishuoltopaikasta poistuneiden lasten osalta jatkossa tehtäisiin. Paikannuskynnystä eli sitä, milloin käsillä on sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 321 §:n 1 momentin 2 kohdan tarkoittamasta ilmeisestä hädästä tai välittömästä vaarasta, on tarkoitus kuitenkin madaltaa nykyisestä, mikä jouduttaisi sijaishuoltopaikasta luvatta poissa olevan ja tästä syystä erityisen haavoittuvassa asemassa olevan lapsen etsintää."

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 321 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettun hätäpaikannuksen edellytykset arvioi hätäilmoituksen vastaanottanut viranomainen eli ensi sijassa hätäkeskus. Hätäkeskustoiminnasta annetun lain 14 §:n 2 momentissa säädetyllä toimialaa koskevilla ohjeilla ja suunnitelmilla ei voida Poliisihallituksen käsityksen mukaan muuttaa sitä, mitä hätäpaikannuksen osalta tarkoitetaan ilmeisellä hädällä tai välittömällä vaaralla.

69 b § Lapsen kiinniotto

Lastensuojelulain 69 b §:ään ehdotetaan sääntelyä lapsen kiinniotosta ja etsinnästä. Säännöksen otsikkona on vain lapsen kiinniotto, mutta siinä tulisi huomioida myös lapsen etsintä, koska säännös käsittää kotietsinnän kaltaisen toimivaltuuden lapsen etsimiseksi. Säännöksen otsikoksi sopisi paremmin "lapsen etsintä ja kiinniotto".

Säännöksen suhde 69 a ja 69 d §:ään jää epäselväksi. Näissä kummassakin säädettäisiin lapsen palauttamisesta, joka käsittää lapsen kiinniottamisen ja kuljettamisen. Näiden säännösten perusteella lapsi tulee ottaa kiinni, jos lapsi on poistunut lastensuojelulaitoksesta tai perhekodista taikka jättänyt palaamatta sinne. Missään ei kuitenkaan suoraan sanota, että jos lapsi on luvatta poissa, hänet voidaan ottaa kiinni.

Poliisihallitus ehdottaa, että lapsen kiinniottoa ja etsintää koskevassa 69 b §:ään lisättäisiin oikeus ottaa lapsi kiinni. Säännöksessä voitaisiin todeta, että "sosiaalihuollon viranomainen, laitoksen johtaja tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö saa ottaa kiinni 69 a §:n 1 tai 69 d §:n 1 momentissa tarkoitettun lapsen". Tällöin laissa säädettäisiin selkeästi, että hatkassa olevan lapsen saa ottaa kiinni ja tämä kiinniotto-oikeus on niin sosiaalihuollon viranomaisella kuin laitoksen työntekijöillä.

Poliisihallitus toteaa, että lastensuojelulain 69 b §:n 1 momentissa säädetty etsintätoimivalta on poikkeuksellisen laaja. Etsinnän voisi suorittaa sekä kotirauhan suojaamassa paikassa että muussa olinpaikassa, jos on perusteltua syytä epäillä lapsen olevan siellä. Sen paremmin poliisilaissa kuin pakkokeinolaissakaan (806/2011) ei ole säädetty tällaisesta etsinnästä. Sen sijaan paikkaan ja henkilöön kohdistuvien etsintöjen suorittaminen on aina sidottu tiettyjen laissa säädettyjen

edellytysten varaan, joista yksi on rikosepäilyn kynnys ja toinen rikoksesta säädetyn ankarimman rangaistuksen suuruus.

69 c § Kiinniotetun lapsen kuljettaminen

-

69 d § Perhekodista luvatta poissaolevan lapsen etsintä ja palauttaminen

-

69 e § Poliisin virka-apu laitoksesta ja perhekodista luvatta poissaolevan lapsen kiinniottamisessa ja kuljettamisessa

Virka-apu

Virka-apua koskeva uusi lastensuojelulain 69 e § on polveileva, rönsyilevä ja epäselvä. Poliisihallitus ehdottaa, että säännöstä olisi hyvä selkeyttää.

Säännöksessä oleva lähtökohta on erinomainen: sosiaalihuollon viranomaisen oikeudesta saada muilta viranomaisilta tarpeellista virka-apua on säädetty sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 22 §:ssä. Samaisessa pykälässä on säädetty myös siitä, että lastensuojelutehtävää varten pyydetty virka-apu on maksutonta.

Virka-apusäännöksessä olisi selkeämpää todeta luettelonomaisesti, mihin tarkoitukseen virka-apua on oikeus poliisilta saada. Ajatuksena selvästikin on, että poliisi on velvollinen avustamaan sosiaalihuollon viranomaista tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvaa lasta etsivää henkilöä

- 1) lapsen kiinniottamisessa, josta on säädetty lastensuojelulain 69 a §:n 1 momentissa ja 69 d §:n 1 momentissa
- 2) asuntoon tai muuhun olinpaikkaan pääsemisessä, josta on säädetty 69 b §:n 1 momentissa
- 3) henkilöntarkastuksen toimittamisessa, josta on säädetty 69 b §:n 3 momentissa
- 4) tai haltuunoton toimittamisessa, josta on säädetty 69 c §:n 2 momentissa
- 5) kiinniotetun lapsen kuljetuksessa sosiaalihuollon viranomaisen osoittamaan lähimpään mahdolliseen lastensuojelulaitokseen.

Poliisihallitus toteaa, että kohdissa 2–5 virka-avun pyytämisen edellytyksenä tulisi olla se, että sosiaalihuollon viranomaista tai hänen lukuunsa toimivaa henkilöä estetään pääsemästä asuntoon tai olinpaikkaan taikka suorittamasta muuta virka-avun perusteena olevaa toimenpidettä. Tämä olisi

hyvä tuoda selvyyden vuoksi näkyviin, koska virka-avun on tarkoitus olla viimesijainen vaihtoehto tilanteessa, jossa virka-avun pyytäjän omat keinot eivät enää riitä. Kyse ei ole virka-avun pyytämisen kynnyksen nostamisesta vaan virka-avun pyytämisen edellytysten selkeyttämisestä.

Poliisihallitus ei pidä poissuljettuna sitä, että virka-apu lapsen kiinniottamiseksi perustuisi sosiaalihuollon viranomaisen tai hänen lukuunsa toimivan henkilön tekemään tarpeellisuus- tai välttämättömyysarvioon. Loppupeleissä virka-avussa on kyse siitä, että virka-avun pyytäjä on itse arvioinut virka-avun pyytämisen perusteet. Tästä huolimatta Poliisihallitus pitää tulkinnanvaraisensa sitä, että virka-avun pyytäminen lapsen kiinniottamiseksi on sidottu sosiaalihuollon viranomaisen tai virka-apua sen lukuun pyytävän henkilön arvioon lapsen käytöksestä tai olosuhteista. Kyse ei ole siitä, etteikö tämä arvio perustuisi riittävään tietopohjaan ja konkreettisiin faktoihin. Perustellumpaa olisi, että tällainen arvio sisältyisi virka-apupyyntöön, jolloin se olisi myös virka-apuasiasiaa käsittelevän poliisin tiedossa.

Virka-apusäännöksen osalta on hyvä, että siinä on erikseen määritelty, kuka virka-apua voi pyytää. Virka-apua voisi pyytää joko sosiaalihuollon viranomainen tai lasta etsivä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö, joka toimii sosiaalihuollon viranomaisen lukuun.

Poliisihallituksen tulkinnan mukaan kaikki esitysluonnokseen liittyvät säännökset, joissa on kyse sosiaalihuollon viranomaisen tehtävästä ja yksittäisestä hallintotoimesta, kuuluvat sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain virka-apusäännöksen piiriin. Poliisi on velvollinen sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 22 §:n perusteella antamaan virka-apua sosiaalihuollon viranomaiselle lapsen kiinniottamiseksi, jos lapsi vastustaa kiinniottoa tai tekee vastarintaa. Samalla tavalla poliisi on velvollinen antamaan sosiaalihuollon viranomaiselle virka-apua henkilöntarkastuksen tai haltuunoton toimittamiseksi, jos lapsi vastustaa toimenpidettä. Siksi voi kysyä, miksi tässä virka-apusäännöksessä on erikseen haluttu huomioida sosiaalihuollon viranomainen varsinkin, kun virka-avun muotona on sosiaalihuollon viranomaisen avustaminen. Poliisihallituksen tulkinnan mukaan sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annettu laki käytännössä kattaa juuri sellaiset tilanteet, joissa poliisi avustaa sosiaalihuollon viranomaista tehtävänsä suorittamisessa, jos häntä estetään tai vastustetaan.

Lastensuojelulakiin ehdotettava virka-apusäännös on merkityksellinen ainoastaan sosiaalihuollon viranomaisen lukuun toimivan lasta etsivän laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan henkilön roolin kannalta. Jotta nämä kaksi säännöstä eivät muodostaisi epäselvää kokonaisuutta, Poliisihallitus pitäisi tärkeänä, että säännökset eroaisivat selkeästi toisistaan.

Virka-avun viimesijaisuus

Poliisihallitus on jo edellä todennut, että riittävän kattavalla voimankäytösäätelyllä luodaan laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökunnalle työkalut käyttää rajoitustoimenpiteitä myös silloin, kun

lapsi tekee vastarintaa tai muuten estää toimenpiteiden suorittamista. Virka-avun tulisi olla rajattuna vain sellaisiin tilanteisiin, joista sen paremmin sosiaalihuollon viranomainen kuin sen lukuun toimiva henkilö eivät omin avuin kykene suoriutumaan. Virka-apua ei tulisi käyttää rutiiniluontoisilla tehtävillä.

Esitysluonnoksen mukaan lastensuojelulain 69 e §:ssä säädetty virka-apu on rajattu koskemaan nimenomaan hatkaamistilanteita. Se on Poliisihallituksen ymmärryksen mukaan mielenterveysasioiden ohella yleisin virka-avun kohde. Poliisihallitus pitää tärkeänä, että uusi virka-apusäännös rajataan koskemaan vain hatkaamistilanteita. Tällöinkin virka-avun pyytämisen tulisi olla viimesijainen keino, koska virka-apuun sisältyy poliisin voimakeinojen käyttöä.

Poliisihallitus pitäisi hyvänä, että sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 22 §:ään lisättäisiin, ettei virka-avun antaminen saa vaarantaa virka-apua antavalle viranomaiselle säädettyjen ydintehtävien suorittamista.

71 § Erityiset rajoitukset kuntouttavan suljetun laitospalvelun aikana

-

72 § Erityiset rajoitukset erityisen huolenpidon jakson aikana

-

6. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki Valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta ja täsmennettäväksi viraston nykyistä rakennetta. Vastaisivatko ehdotukset tätä tavoitetta?

-

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 6.

-

7. Esityksen tavoitteena on vahvistaa kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen oikeutta erityiseen suojeluun. Vastaavatko ehdotukset tätä tavoitetta?

-

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 7.

-

8. Vapaamuotoiset huomiot koko esityksestä.

Lastensuojelulain 4 b §:n 2 momentissa on mainittu sijaishuoltopaikan yleinen järjestys. Oikeusjärjestyksessä käytetään vakiintuneesti yleistä järjestystä, kun puhutaan yleisillä paikoilla vallitsevasta normaalista ja turvallisesta tilasta. Normaali keskivertokansalaisen arvomaailman mukainen rauhallinen tila tekee mahdolliseksi ihmisten välisen tavanomaisen kanssakäymisen.

Normaaliin tilaan kuuluu se, ettei kukaan häiritse rauhaa enempää kuin paikan tai tapahtuman luonteeseen nähden on soveliaista.

Yleisen järjestyksen ohella on sitten paikka- ja tilakohtaista järjestystä ja turvallisuutta. Lastensuojelulaissakin tulisi puhua sijaishuoltopaikan järjestyksestä eikä sijaishuoltopaikan yleisestä järjestyksestä. Tällöin laissa käytetty kieli vastaisi sitä, miten jaottelua yleisen järjestyksen ja yksityisen järjestyksen välillä on tavattu esittää.

Arvelin Konsta
Poliisihallitus